

Elektronische Sigaretten Bond Nederland

't Rond 7-8

4285 DE Woudrichem

KvK: 54531837

www.esigbond.nl

info@esigbond.nl

Betreft:

Internetconsultatie Besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit

Internetconsultatie Regeling houdende wijziging van de Tabaks- en rookwarenregeling

INLEIDING DOOR DE VOORZITTER

De Esigbond is de brancheorganisatie die de belangen behartigt van (overwegend kleinschalige) distributeurs en speciaalzaken gericht op de verkoop van elektronische sigaretten en navulverpakkingen. De Esigbond zet zich in voor regelgeving die rekening houdt met het feit dat e-sigaretten een minder schadelijk alternatief bieden voor volwassen rokers.

De Esigbond moedigt verdere verbeteringen aan van de huidige Tabaks- en rookwarenregeling, als ook het Tabaks- en rookwarenbesluit. Deze verbeteringen moeten wat ons betreft een wettelijk kader nastreven dat het gebruik van de zeer schadelijke tabaksproducten vermindert, maar ook het gebruik van (veel) minder schadelijke alternatieven ondersteunt, de zogenaamde "harm reduction policy". Diverse landen om ons heen, met het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten als voorbeeld, hebben deze toevoeging op het antirookbeleid inmiddels hoog op de agenda gezet, daar waar Nederland met de huidige voorgestelde wetswijzigingen juist verder afstand neemt van deze werkwijze door rookloze producten en rookwaren grotendeels over één kam te scheren.

De wetswijzigingen zijn verder doorspekt van foutieve terminologie op het gebied van dampwaar en tonen een volstrekt gebrek aan kennis van deze producten, zowel qua fysieke verschijningsvorm alsook de werking en het resultaat van het gebruik. Ook de partijen die bij de totstandkoming (RIVM) van deze wetswijzigingen en uitvoering ervan betrokken zijn (NVWA), geven blijk van een onvoldoende kennis op dit gebied.

De Esigbond realiseert zich dat de elektronische sigarettenbranche zich razendsnel ontwikkeld en dat het opdoen van specifieke kennis op dit gebied tijd kost. Evenwel past het niet bij een overheid om ondanks dit gebrek aan kennis nadere wetgeving op te stellen. Te meer niet, nu er in de wetenschappelijke literatuur en bij de Esigbond wel degelijk een hoop kennis vergaard kan worden. De Esigbond pleit er dan ook voor om, alvorens deze wetswijzigingen te concretiseren, nader overleg te voeren. De Esigbond stelt graag al haar kennis ter beschikking om nadere wetgeving op te stellen die wel hout snijdt. En die nastreeft wat beoogd wordt: het terugdringen van de zeer schadelijke effecten van roken.

Als voorzitter van de Esigbond, en als praktiserend medisch specialist, pleit ik ervoor om zowel voor- als tegenstanders te horen, hun specifieke kennis te absorberen, en pas op basis van die gesprekken uw eigen afwegingen te maken inzake een verbeterde wetgeving. Een wetgeving die nastreeft wat ik al jaren doe: de schadelijke effecten van roken terugdringen in onze maatschappij.

Met vriendelijke groet,
Namens de Esigbond,

Drs. R.N.G.M. Fresow, arts
Voorzitter Esigbond

De rol van e-sigaretten vanuit volksgezondheidsperspectief

Elektronische sigaretten (e-sigaretten) zijn aanzienlijk minder schadelijk dan reguliere tabaksproducten.¹ Hierover bestaat brede wetenschappelijke consensus; ook het RIVM erkent het.² Daarnaast vindt regelmatig e-sigaretten gebruik vrijwel alleen plaats door rokers en voormalige rokers. In het Verenigd Koninkrijk – met 2.9 miljoen gebruikers van e-sigaretten, het hoogste aantal in de EU – heeft een verwaarloosbare 0,3% van e-sigaretten gebruikers niet eerder gerookt.³ In het verlengde hiervan concluderen Nederlandse gezondheidswetenschappers dat *‘er geen aanwijzingen zijn dat experimenteren met e-sigaretten kan leiden tot tabaksverslaving’*.⁴

De overheid streeft – terecht – naar een rookvrije generatie. Jongeren moeten dus niet aan de sigaret. Er is daarnaast gezondheidswinst te behalen bij rokers uit de bestaande generatie(s). Ontmoedigingscampagnes zijn en blijven noodzakelijk. Maar er wordt een kans gemist als het roken van tabaksproducten en het dampen van e-sigaretten door de overheid over één kam worden geschoren. Immers, hoe meer rokers overstappen op dampen, hoe groter de totale gezondheidswinst zal zijn. Dit wordt ook verwoord door de Britse artsorganisatie Royal College of Physicians:

“There is a need for regulation to reduce direct and indirect adverse effects of e-cigarette use, but this regulation should not be allowed significantly to inhibit the development and use of harm-reduction products by smokers. Large-scale substitution of e-cigarettes (or other non-tobacco nicotine products) for tobacco smoking has the potential to prevent almost all the harm from smoking in society. Promoting e-cigarettes, NRT and other non-tobacco nicotine products as widely as possible, as a substitute for smoking, is therefore likely to generate significant health gains in the UK.”⁵

Stoppen met roken is het best, maar de realiteit is dat veel rokers daar niet in slagen. Het is dan ook vreemd om de ‘winst’ die te behalen is in de overstap van tabak naar dampen te laten liggen. In dat licht zijn de door de staatssecretaris geuite zorgen over het toenemend gebruik van e-sigaretten⁶ niet goed te verklaren. Ten eerste staat deze licht stijgende algemene trend in geen verhouding tot de veel sterkere afname van het gebruik van rookwaren, waardoor het totale gebruik van tabaks- en aanverwante producten structureel blijft dalen. Daarnaast lijkt sprake van een zeer selectief bronnengebruik als het gaat om e-sigaretten en jongeren. Zo blijft onvermeld dat in 2015 weliswaar 40% van de Nederlandse studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO wel eens een e-sigaret gebruikte, maar dat (slechts) 2% van hen dit (bijna) dagelijks doet, 3% (bijna) wekelijks en 31% af en toe (maar niet regelmatig). Het Nationaal Expertise Centrum Tabaksontmoediging concludeert in deze dan ook dat frequent gebruik van de e-sigaret maar weinig voor komt⁷.

De noodzaak tot differentiatie tussen e-sigaretten en traditionele rookwaren in de wetgeving

De overheid heeft een grote rol te spelen in de enorme opportuniteit die e-sigaretten biedt als minder schadelijk alternatief voor traditionele rookwaren. Het is dan ook moeilijk te verklaren dat diezelfde overheid rookloze alternatieven met een sterk verminderd risicoprofiel dezelfde wetgevende restricties wil opleggen als traditionele rookwaren. Rokers wordt zo de kans ontnomen om kennis te kunnen nemen van alternatieven die minder schadelijk zijn. Bij gelijke wetgeving zou men bij de rokers daarnaast de indruk wekken dat het hier

¹ Zie onder meer Public Health England. “Use of e-cigarettes in public places and workplaces. Advice to inform evidence based-based policy making”, juli 2016, p.4: *‘An independent review of the latest evidence published by Public Health England (PHE) in 2015 found that, based on the international peer-reviewed evidence, vaping is around 95% safer for users than smoking’*. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/534586/PHE-advice-on-use-of-e-cigarettes-in-public-places-and-workplaces.PDF

² Zie onder meer RIVM, “De gezondheidsrisico’s van het gebruik van e-sigaretten, RIVM Rapport 2014 – 0143

³ Action on Smoking and Health (ASH) Factsheet Use of e-cigarettes (vapourisers) among adults in Great Britain 2017

⁴ “De elektronische sigaret. Gebruik, gezondheidsrisico’s, en effectiviteit als stopmethode”, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 2015;159. <https://www.ntvg.nl/artikelen/de-elektronische-sigaret>

⁵ UK Royal College of Physicians, “Tobacco Advisory Group, Nicotine without smoke: Tobacco Harm

Reduction,” 28 april 2016 <https://www.rcplondon.ac.uk/projects/outputs/nicotine-without-smoke-tobacco-harm-reduction-0>

⁶ Tweede Kamer, 42e vergadering, donderdag 19 januari 2017, Wijziging Tabaks- en rookwarenwet

⁷ Nationaal Expertise Centrum Tabaksontmoediging (onderdeel van het Trimbos instituut), “Kinderen en Roken - een aan feiten op een rij”, februari 2017.

gaat om even schadelijke producten. De consequentie hiervan zou zijn dat de dominante positie van traditionele rookwaren versterkt wordt en nieuwe minder schadelijke producten geen enkele kans krijgen. Dit valt vanuit volksgezondheidsperspectief natuurlijk niet te rechtvaardigen. De overheid zou juist elke kans moeten aangrijpen die de overstap van traditionele rookwaren naar minder schadelijke alternatieven kan faciliteren. Dit betekent onder andere dat rokers in de gelegenheid gesteld zouden moeten worden om gedegen informatie over deze producten te verkrijgen. Een uitzondering van elektronische sigaretten van een uitstalverbod zou daarvoor de eerste logische stap zijn.

In de Verenigde Staten heeft de Food & Drug Administration (FDA) recentelijk haar plannen bekend gemaakt om een zogenoemde 'risk-based regulation' in te voeren⁸. De bedoeling is hier om strengere restricties in te voeren voor de meest schadelijke vormen van nicotinegebruik (traditionele rookwaren) en meer flexibiliteit toe te staan voor de rookloze producten zoals e-sigaretten. De FDA beschouwt e-sigaretten dus duidelijk als een deel van de oplossing om de schade door tabaksgebruik te beperken.

Ook in het Verenigd Koninkrijk heeft de overheid beslist om een prominente rol toe te schrijven aan e-sigaretten in haar beleidsplan "Towards a smokefree generation"⁹. Een van de pijlers van dit beleid is het maximaliseren van de beschikbaarheid van minder schadelijke alternatieven voor het roken:

"The best thing a smoker can do for their health is to quit smoking. However, the evidence is increasingly clear that e-cigarettes are significantly less harmful to health than smoking tobacco. The government will seek to support consumers in stopping smoking and adopting the use of less harmful nicotine products."

Verder stelt het beleidsplan van het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld ook:

"Public Health England recommends that e-cigarette use is not covered by smokefree legislation and should not routinely be included in the requirements of an organisation's smokefree policy."

De noodzaak tot het tonen van elektronische sigaretten en navulverpakkingen

Wij menen dat er voldoende redenen zijn om alle wettelijke mogelijkheden tot differentiatie ten volle te benutten en e-sigaretten volledig uit te zonderen van een uitstalverbod. Om recht te doen aan de rol die e-sigaretten kunnen spelen bij het beperken van de schade als gevolg van roken, is het van belang dat deze zichtbaar zijn voor de consument in alle verkooppunten, inclusief onlinekanalen die zich uitsluitend richten op de verkoop van elektronische sigaretten en navulverpakkingen. Door het uit het zicht nemen van innovatieve rookloze alternatieven als de e-sigaret kan de mogelijkheid om te kiezen voor een minder schadelijk alternatief onmogelijk onder de aandacht van de roker gebracht worden. De voorziene uitzondering voor speciaalzaken die uitsluitend e-sigaretten en aanverwante producten verkopen is in deze optiek dan ook maar een pleister op de wonde. Door een uitstalverbod in te voeren in alle andere kanalen gaat men voorbij aan het overgrote deel van de rokers die nog dagelijks hun rookwaren kopen in hun vertrouwde verkooppunt. Deze groep wordt dus niet in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van minder schadelijke alternatieven en daar uiteindelijk op over te stappen.

Een uitzondering op het uitstalverbod voor e-sigaretten is wettelijk verankerd in onder meer het Verenigd Koninkrijk en Ierland. In dit verband stelde de Schotse regering in hun response inzake een consultatie over het reguleren van e-sigaretten:

"The Scottish Government recognise that current smokers may wish to use e-cigarettes to help with quitting or reducing their tobacco use. We will therefore exempt point of sale advertising, it is important that smokers continue to find the products accessible, and are able to ask questions and obtain information about the products and their use."¹⁰

---

⁸ FDA's New Plan for Tobacco and Nicotine Regulation, 28 juli 2017

⁹ Department of Health, Towards a Smokefree Generation – A Tobacco Control Plan for England, juli 2017

¹⁰ "Scottish Government response to consultations on Electronic Cigarettes, Tobacco, Wilful Neglect/III Treatment and Duty of Candour", mei 2015, p.2 <http://www.go.scot/Resource/0047/00476234.pdf>

Ook het Noorse Ministerie van Volksgezondheid heeft recentelijk de rol die dergelijke producten kunnen spelen in het beperken van de schadelijke gevolgen van tabaksgebruik onderschreven, en beveelt aan het daar van kracht zijnde uitstalverbod niet van toepassing te laten zijn op e-sigaretten:

“The principle of harm reduction has historically not been a guiding principle for Norway's tobacco policy. Reducing harm from tobacco means e.g. replacing cigarette smoking with less dangerous tobacco or nicotine products. In Norway the work has focused on trying to help smokers quit completely, rather than change to a product that is less dangerous, but still harmful to health. However, the issue of e-cigarette regulation has put the discussion of harm reduction back on the agenda.”

“The Committee’s majority, Conservative Party, Progressive Party and Liberal Party members note that the government, in the regulation hearing, proposed exceptions to the ban and a limited exemption from the ban on advertising for e-cigarettes. The majority points out that it seems unreasonable to allow a completely new product category without customers being able to see the products. The majority believes a ban would make it difficult for e-cigarettes to compete with tobacco cigarettes.”¹¹

Het belang van de consumenten dient bij dit alles in het oog te worden gehouden. Een uitstalverbod maakt het moeilijk zo niet onmogelijk om consumenten in te lichten over de voordelen van e-sigaretten ten opzichte van traditionele rookwaren. Alleen al uit het oogpunt van goede consumentenvoorlichting (die ook de overheid nastreeft) een te betreuren stellingname.

De reden om een displayban in te voeren

Het invoeren van een displayban voor rookwaren wordt ingegeven door de wens om jeugdigen niet bloot te stellen aan deze schadelijke producten. Hoewel lang werd gedacht dat e-sigaretten voor jeugdigen een opstap naar roken zouden kunnen zijn, is uit zeer recent onderzoek komen vast te staan dat dit een onjuiste aanname is¹²: e-sigaretten zijn *geen* opstap naar roken. De gedachte dat een uitstalverbod voor e-sigaretten de jeugd beschermt tegen de (beperkte) schadelijke effecten ervan, zal dus maar zeer weinig voordeel opleveren voor de volksgezondheid, terwijl tegelijkertijd het uitstalverbod een grote negatieve invloed heeft op de overstap naar minder schadelijke alternatieven door volwassen rokers, en dus op de volksgezondheid. Ter illustratie: Public Health England constateerde al in 2015 dat 70% van de jeugdige e-sigaret gebruikers ooit begon met tabaksproducten, terwijl slechts 8% van de rokende jeugd daarvoor weleens e-sigaretten had gebruikt¹³. Aldus is het potentieel van e-sigaretten om de rokende jeugd te laten overstappen op een minder schadelijk alternatief bijna 10x groter dan het zo gevreesde “gateway” effect waarvoor het uitstalverbod wordt ingevoerd.

Artikelsgewijze reactie inzake de internetconsultatie betreffende het Besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenregeling

Art. 2.11 sub 1

Wij verzoeken de volumebeperking van vloeistof zonder nicotine, bestemd voor het gebruik in e-sigaretten, te laten vervallen zoals ook in de wetgeving in Duitsland is opgenomen.

De 10ml. beperking is indertijd opgelegd omdat bij onjuist gebruik van grotere volumes nicotinehoudende vloeistof deze mogelijk een gevaar voor de volksgezondheid zouden kunnen vormen.

---

¹¹ Ontwerp-aanbeveling 101L van het Noors Ministerie van Volksgezondheid aan de Commissie Volksgezondheid van het Noorse Parlement.

¹² “Young People’s Use of E-Cigarettes across the United Kingdom: Findings from Five Surveys 2015–2017”. Int. J. Environ. Res. Public Health **2017**, *14*, 973.

¹³ “Electronic cigarette use in young people in Great Britain 2013–2014”. Public Health 2015, Volume 129, Issue 9, Pages 1150–1156.

In dit licht beschouwd zouden om dezelfde reden giftige c.q. schadelijke vloeistoffen die binnen het huishouden worden gebruikt (zoals bijvoorbeeld terpentine, chloor en ammoniak) slechts in 10ml. flessen verkocht mogen worden. Daar zien we in de praktijk niets van terug, terwijl dit type producten net zoals vloeistoffen voor het gebruik in e-sigaretten allemaal onder dezelfde CLP wetgeving vallen.

Vloeistoffen (met of zonder nicotine) bestemd voor het gebruik in e-sigaretten worden binnen onze branche uitsluitend in de handel gebracht in verpakkingen die voorzien zijn van kindveilige sluitingen.

Gezien de bijzonder geringe gevaareigenschappen van 'niet-nicotinehoudende vloeistof' in vergelijking met nicotinehoudende vloeistoffen is het ronduit disproportioneel om de 10ml. restrictie van toepassing te laten zijn. Zie daartoe ons commentaar onder Art. 2.11 sub 4.

Art. 2.11 sub 4

Dit artikel schrijft voor dat *"in niet-nicotinehoudende vloeistof uitsluitend ingrediënten gebruikt worden die, zowel in verhitte als in niet verhitte toestand, niet gevaarlijk zijn voor de gezondheid van de mens"*.

De basisvloeistof ten behoeve van de niet nicotinehoudende vloeistof voor het gebruik in e-sigaretten is door het Europees Chemicaliënagentschap (ECHA)¹⁴ als niet irriterend voor de luchtwegen aangemerkt.

Door zowel het bepaalde in artikel 2.11 sub 4 alsmede de conclusie van ECHA is de door u verplichte waarschuwingstekst *"Dit product schaadt uw gezondheid. Het gebruik ervan wordt afgeraden voor niet-rokers"*, zoals vastgesteld in Artikel 3.11 sub 2, niet van toepassing.

Tevens merken wij op dat de door u voorgestelde verplichte waarschuwing voor 'niet-nicotinehoudende vloeistof' zwaarder is dan de verplichte waarschuwing die momenteel gevoerd wordt op de navulverpakkingen van nicotinehoudende vloeistoffen. Wij stellen dan ook voor om op niet-nicotinehoudende vloeistoffen geen waarschuwing te plaatsen, dan wel om de waarschuwing te wijzigen naar 'Gebruik van dit product wordt afgeraden voor niet-rokers'.

Art. 6.2 sub 4

Er is duidelijk sprake van een ongelijke behandeling van fysieke en online speciaalzaken. Een loutere tekstuele opsomming van te koop aangeboden e-sigaretten voldoet niet aan de in de wet verankerde verplichting om de consument van gedegen informatie te voorzien. Dit geldt in het bijzonder voor elektronische dampwaar, waarbij een louter tekstuele opsomming van de inhoud van de verpakking nooit zo adequaat kan zijn als foto's, aangevuld met een uitgebreide beschrijving van het desbetreffende product. De grote diversiteit aan e-sigaretten en hun kenmerken maakt de noodzaak aan visuele onderscheiding des te belangrijker.

Om de consument goed voor te lichten zijn duidelijke (niet wervende) beschrijvingen van de producten en uitleg van de specifieke productkenmerken nodig. Daarnaast is de beschrijving van de wijze waarop het product gebruikt en onderhouden dient te worden noodzakelijk. Een online beschikbare bijsluiter, die bij elk product verplicht is, vergroot daarbij het veilige gebruik van deze elektronische producten, die bij ondeskundig gebruik tot ongewenste situaties kan leiden.

Het naadloos toepassen van wet- en regelgeving die in eerder stadium is geschreven ten behoeve van tabaksproducten en de daarmee gepaard gaande bescherming van de consument is niet 1-op-1 toepasbaar op elektronische sigaretten. Zie daarvoor ook ons commentaar in artikel 6.7 sub 1.

Kwalijk is dat de NVWA zich van dichtertelijke vrijheid lijkt te bedienen door de tekst uit art. 6.2 sub 4 *"[...]worden slechts door middel van een neutrale en sobere beschrijving zonder afbeelding aangeduid. [...], te vertalen als "Hierbij mag alleen het merk, de merkvariant, de grootte of de inhoud van de verpakking, en de consumentenprijs vermeld worden."*

---

¹⁴ Propane-1,2-diol is, among many other uses, commonly used to produce artificial smoke with generators in theatres, discotheques, emergency trainings or is used as a liquid for vaporisation in electronic cigarettes. The substance does currently not have an entry in Annex VI to CLP.

RAC did not agree to the proposal by Germany to classify the substance as respiratory irritant (STOT SE 3; H335).

https://echa.europa.eu/documents/10162/22867731/annex_rac_seac_en.pdf/b18b01c2-7016-f0c8-fdf5-26584ed63f93

Art. 6.7 sub 1

Dit artikel verplicht de in een speciaalzaak te koop aangeboden producten in gesloten verpakking te tonen. Deze maatregel, zeer eenvoudig toepasbaar op tabaksproducten, is niet uitvoerbaar voor wat betreft elektronische sigaretten en toebehoren.

De keuze van een klant in een tabakspeciaalzaak betreft voornamelijk het tabaksmerk. Immers de uiterlijke kenmerken van sigaretten zijn vrijwel altijd gelijk: smal, rond, wit en al dan niet voorzien van een filter. Het buiten de verpakking tonen van tabaksproducten heeft geen verdere meerwaarde voor wat betreft de keuze van de klant.

E-sigaretten hebben echter een zeer brede variëteit in modellen en grote diversiteit in productkenmerken. Te onderscheiden zijn ondermeer: het type tank, de weerstand van de verdamper, het vermogen van de batterij, het type batterijhouder, wel of niet voorzien van variabel instelbaar wattage en/of temperature control, regelbare airflow, enzovoorts, enzovoorts.

Van een consument mag wettelijk niet verwacht worden dat een juiste keuze gemaakt wordt slechts op basis van de gesloten verpakking.

Voor de wetgever is het verder van belang om op de hoogte te zijn van het feit dat binnen onze branche voornamelijk elektronische sigaretten te koop worden aangeboden die NIET voorgevuld zijn. Het voeren van verplichte waarschuwingen op de verpakkingen van deze producten is niet alleen misleiding van de consument (dat bij wet verboden is), maar het mist ook elke wettelijke grondslag omdat deze producten simpelweg geen "mogelijke schadelijke" vloeistoffen bevatten.

Wij verzoeken daarom om toe te staan dat elektronische sigaretten in fysieke winkels alsmede in online verkoopkanalen op reguliere wijze buiten de verpakking getoond mogen worden.

Art. 6.7 sub 2

Het artikel stelt dat sigaren, pijp- en pruimtabak wel in open verpakking mogen worden getoond. Volgens onderzoek van het Trimbos Instituut¹⁵ echter zijn ook deze producten kankerverwekkend.

De Esigbond begrijpt niet waarom bovengenoemde producten deze uitzonderingspositie bekleden ten aanzien van de elektronische sigaret.

In vergelijking met het gebruik van een e-sigaret zijn bovengenoemde producten substantieel schadelijker voor de volksgezondheid. Het verplicht stellen van een gesloten verpakking voor e-sigaretten, terwijl bovengenoemde kankerverwekkende producten in open verpakking mogen worden getoond, is derhalve disproportioneel en geeft absoluut een verkeerd signaal af richting de rokende consument.

Art. 6.7 sub 3

Het artikel verplicht dat "*tabaks- en aanverwante producten onder een hoek van 90° staan ten opzichte van de ondergrond*". Deze verplichting vloeit voort uit wetgeving voorafgaand aan de opkomst van e-sigaret speciaalzaken. De grondslag om producten onder deze hoek te tonen vloeit voort uit de verplichting dat gezondheidswaarschuwingen en afschrikwekkende plaatjes op de verpakkingen van tabaksproducten goed zichtbaar moeten zijn voor de consument.

Binnen onze branche worden hoofdzakelijk elektronische sigaretten verkocht die niet voorgevuld zijn en daardoor ontbreekt de noodzaak tot deze wijze van presenteren.

---

¹⁵ De rook van sigaren is **minimaal even schadelijk** als de rook van sigaretten. Net als sigarettenrook, bevat sigarenrook de giftige en kankerverwekkende stoffen die vrijkomen bij de verbranding van tabak. De concentratie koolmonoxide is in sigarenrook hoger. Dit komt doordat sigaren een omhulsel van tabaksblad hebben, dat minder poreus is dan papier en daardoor minder zuurstof bij de verbranding toelaat.

Wij verzoeken op basis van bovengenoemde feiten niet-voorgevulde elektronische sigaretten en bijbehorende onderdelen uit te zonderen voor wat betreft het presenteren onder de verplichte 90° hoek.

Art. 6.9 sub 4,6,7 en 8

Zie hiervoor ons commentaar onder Art. 2.11 sub 4.

IN CONCLUSIE

Laten we het huidige moment om de wetgeving te wijzigen gebruiken om naast de “quit-or-die” benadering ook “harm reduction” onderdeel te maken van ons landelijke antirookbeleid.

Om dit mogelijk te maken dienen traditionele rookwaren te worden verstoepd middels een displayban, terwijl tegelijkertijd minder schadelijke alternatieven zoals e-sigaretten en aanverwante producten juist onder de aandacht van volwassen rokers moeten worden gebracht. Juist die werkwijze zal een grote winst opleveren voor de volksgezondheid.